

NOTA BREU

Sphagnum fuscum* (Sphagnaceae: Bryophyta) a la Vall de Ribes**Sphagnum fuscum* (Sphagnaceae: Bryophyta) in «La Vall de Ribes»**Eulàlia Pladevall-Izard¹, Nil Escolà-Lamora², Gemma Domènech³, Roger Pallàs⁴, Aaron Pérez-Haase⁵¹ Institut de Recerca de la Biodiversitat i Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals. Universitat de Barcelona. Avda. Diagonal, 643. 08028 Barcelona, Spain.² Passatge Santa Anna 2, B, 3r 2a. 25560 Sort.³ Mossèn Martí, 15. 43800 Valls.⁴ Carrer Sant Segimon, 14, 3r 5è. 08500 Vic.⁵ Institut de Recerca de la Biodiversitat i Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals. Universitat de Barcelona. Avda. Diagonal, 643. 08028 Barcelona, Spain.Autor per a la correspondència: Eulàlia Pladevall-Izard. A/e: eulalia.pladevall@gmail.com

Rebut: 18.10.2023. Acceptat: 15.11.2023. Publicat: 30.12.2023

***Sphagnum fuscum* (Schimp.) H. Klinggr.**

Pirineus, Ripollès, Vall de Ribes, Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser, la coma de Vaca, ETRS89 UTM 434437 4694369, 2185 m, 10-VII-2021, leg. & det. E. Pladevall Izard & N. Escolà Lamora (BCN-bryo 4022).

Aquesta és la primera localitat documentada de *S. fuscum* al Ripollès i la primera població d'aquesta espècie que s'ha trobat al vessant sud dels Pirineus catalans. Ja es coneixien algunes poblacions repartides al llarg de la serralada pirinenca, majoritàriament al vessant atlàntic, on es troben sis poblacions franceses i dues d'araneses (Corriol, 2005; Gauthier, 1992, Pérez-Haase *et al.*, 2010). Tanmateix, fins a l'actualitat només es coneixien quatre poblacions al vessant sud, totes elles andorranes (Lazare *et al.*, 2005). Darrerament, dos autors d'aquesta nota, A.P.H. i N.E.L., juntament amb Borja Jiménez Alfaro, van trobar una població a la serralada Cantàbrica (Pérez-Haase *et al.*, 2023), l'única població peninsular situada fora dels Pirineus. Es tracta doncs d'una espècie rara al sud d'Europa i a Espanya, considerada en perill crític (CR) a

l'*Atlas y libro rojo de los briófitos amenazados de España* (Brugués & Ruíz, 2012). A Catalunya ocupa una àrea molt reduïda de pocs metres quadrats i se la considera en perill d'extinció (EN) (Sáez *et al.*, 2019, i Decret 172/2008, modificat per la Resolució AAM/732/2015). A més, cal considerar que aquesta espècie, en el context pirinenc, probablement és un relict glacial.

Sphagnum fuscum és una molsa típica de torberes ombrotòfiques. A la coma de Vaca (Fig. 1) la població està formada per un total de 21 coixins. Els més grans arriben als 3 m², mentre que altres corresponen realment a fragments de coixins, dividits a conseqüència de la pressió ramadera. En conjunt, els coixins que formen la població sumen una àrea aproximada de 40 m² compresos en un fragment de mollera de no més de 0,15 ha. En cap d'ells s'hi han observat esporòfits (estius de 2021 i 2022). El conjunt de coixins s'emmarquen dins l'hàbitat CORINE 51.1117 (Bonys de les torberes amb ericàcies) i l'Hàbitat d'Interès Comunitari 7110* (Torberes altes actives). Al Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser aquest és un hàbitat molt poc representat, però malgrat

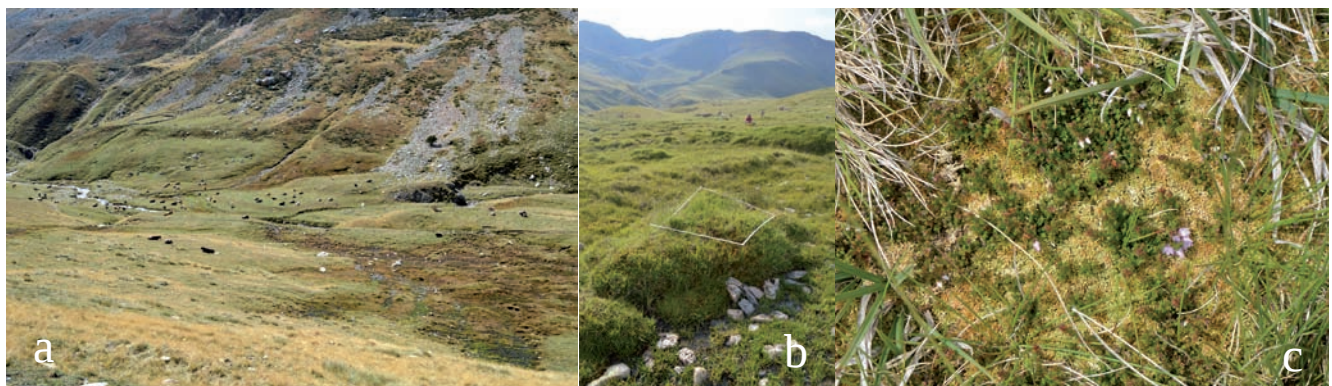

Figura 1. Mollera amb coixins de *Sphagnum fuscum*, envoltada de prats de pastura de bestiar boví a); aspecte general d'un coixí, amb cintes mètriques delimitant un metre quadrat d'àrea b); detall del gametòfit acompanyat de *Calluna vulgaris* c).

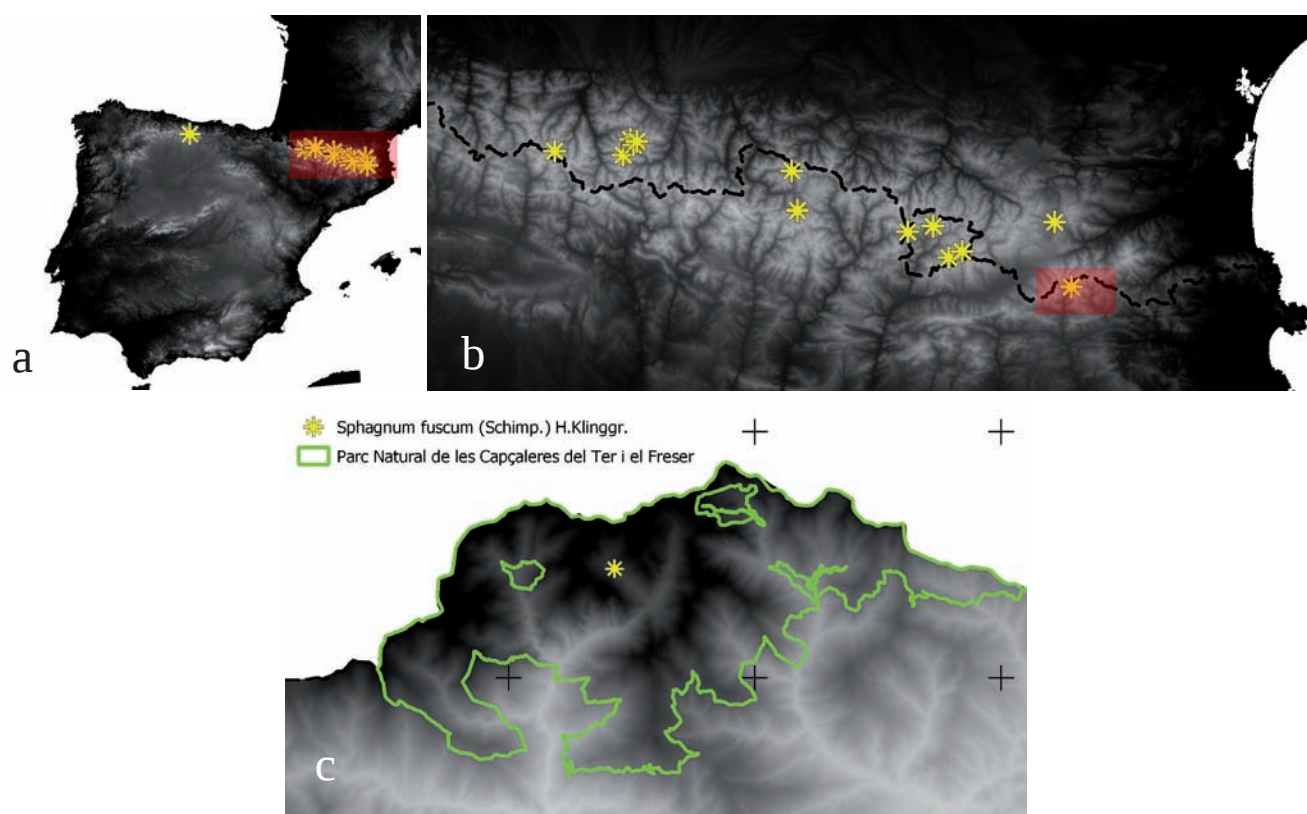

Figura 2. Distribució de *Sphagnum fuscum* a la península Ibèrica: a); als Pirineus b); i al Ripollès c), dins el Parc Natural de les Capçaleres del Ter i el Freser.

això, l'extensió de la població de *S. fuscum* trobada forma un conjunt prou important en comparació amb altres poblacions pirinenques.

Les principals espècies acompanyants de la població són *Calluna vulgaris*, *Nardus stricta*, *Primula integrifolia*, *Carex nigra*, *Polytrichum strictum*, *Juncus balticus* i *Thalictrum alpinum*, entre d'altres de menys abundants. No s'hi troben altres briòfits destacables ni s'hi observen altres espècies d'esfagnes.

La nova població del Ripollès representa el límit sud-est de la distribució de *S. fuscum* als Pirineus (Fig. 2). L'aïllament notable respecte les altres poblacions conegudes i la raresa dels coixins d'esfagnes (HICS 7110*) en el conjunt de les molles del Parc Natural fan que sigui una població de prioritària protecció. La conservació de la població està sobretot amenaçada per la ramaderia extensiva. La sobrefreqüentació de bestiar boví en aquesta mollera fa que els coixins pateixin repetidament el trepig del bestiar al llarg de tot el període vegetatiu. Alguns coixins han quedat partits en dues o tres parts, i és fàcil observar torba nua al descobert. Els coixins malmesos podrien ser més vulnerables a les sequeres estivals, i la torba nua exposada es degrada amb facilitat. Malgrat tot, en l'actualitat una tercera part dels coixins té un prou bon estat de conservació.

Arran d'aquesta nova citació, sabem ara que la superfície amb presència de *S. fuscum* a Catalunya i a la península Ibèrica és major del que es suposava, però el baix nombre total de

poblacions, anàlisis genètiques recents i la dificultat per trobar individus en estat fèrtil fan que els autors d'aquesta citació considerin que s'ha de mantenir com a espècie catalogada en perill d'extinció a Catalunya i en perill crític a Espanya.

Agraïments

Agraïm al Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser que ens confiés un treball de cartografia i inventariat dels hàbitats de mollera l'any 2021, perquè gràcies a ell es va localitzar la nova població. També estem agraïts als alumnes de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona Paula Vicenç, Joel Rodríguez i Pau Montané, que van participar en les campanyes de camp.

Bibliografia

- Brugués, M. & Ruiz, E. 2012. *Sphagnum fuscum* (P. 82-83). In: Garilleti, R. & Albertos, B. (Coord.). *Atlas y libro rojo de los briófitos amenazados de España*. Ed. Organismo Autónomo Parques Nacionales. Madrid. 288 p.
- Carreras, J., Ferré, A. & Vigo, J. (eds.). 2015. *Manual dels hàbitats de Catalunya. Volum VII. 5 Molles i aiguamolls. 6 Roques, tarteres, glaceres, coves*. Generalitat de Catalunya, Departament de Territori i Sostenibilitat. Barcelona. 221 p.
- Corriol, G. 2005. Nouvelles données et état des lieux pour *Sphagnum*

- fuscum* (Schimp.) Klinggr. dans les Pyrénées. *Isatis*, 4: 99.
- Gauthier, R. 1992. Découverte de *Sphagnum fuscum* (Schimp.) Klinggr. et de *Sphagnum warnstorffii* Russow en Espagne. *Cryptogamie. Bryologie, lichénologie*, 13: 7-14.
- Lazare, J. J., Cantenot, Y., Riba, S., Darquistade, A. & Pujos, J. 2005. Additions à la flore d'Andorre. *Le Journal de botanique*, 29: 77-85.
- Pérez-Haase, A., Carrillo, E. & Ninot, J. M. 2010. Diversitat de comunitats vegetals a les molles de la Vall d'Aran (Pirineus centrals). *Acta Botanica Barcinonensia*, 53: 61-112.
- Pérez-Haase, A., Escolà-Lamora, N. & Jiménez-Alfaro, B. 2023 (*in press*). New national and regional bryophyte records. *Journal of Bryology*.
- DOGC. Resolució AAM/732/2015, de 9 d'abril, per la qual s'aprova la catalogació, descatalogació i canvi de categoria d'espècies i subespècies del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 6854.
- Sáez, L., Ruiz, E. & Brugués, M. 2019. Bryophyte flora of Catalonia (northeastern Iberian Peninsula): Checklist and Red List. *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 51: 1-126.